

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 De motibus contempletionis quos Dionysius assignat quarto cap. de diui.
nomi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Super Quaestione centesima octuagesima Articulum sextum.

Vtrum operatio contemplationis conuenienter distinguatur per tres motus, circula-rem, rectum, & obliquum.

IN articulo sexto eiusdem quaestio- nis circa distinc- tionem motuum con- templationis per cir- cularem, rectum, & obliquum, aduerte primo, quod quia haec distinctio com- munis est angelis, & hominibus, & rur- sus comprehensio- nis & viatoribus: ideo non potest vni- co exemplo quodli- bet membrum decla- rari. Sed ex litera facile comune quid colligi potest, vt mo- tus circularis sit ipsa simplex Dei contem- platio. Rectus vero in nobis quidem dis- curfus naturalis, in angelis vero illumi- natio, quia superio- res illuminant infe- riores quasi natu- rali-ter. Obliquus au- tem diuini utitur ut principijs, & discursu in nobis, vel illumi- natione in angelis vt actus, seu effectus, ut sic sit compositus ex recto & circulari. Et scias quod iste sermo est parabolicus ad si- militudinem motus circularis, qui prop- rius est celo, & mo- tus recti, scilicet a me- dio, uel ad medium, qui proprius est ele- mentis: & motus obli- qui, quem experi- mur continue in agi- tatione ventorum, & proprius est mistis. Vnde non oportet omnimodam simili- tudinem in meta- phora hac querere, sed sat est intelligen- re quod dicitur.

¶ In eodem articulo in responsione ad se- cundum, dubium oc- currit circa illa uer- ba, quod angeli inde- finenter absque prin- cipio & sine intuen- tur Deum. Nam cum angeli non fuerint creati ab aeterno, nec etiam fuerint beati ab aeterno, constat quod non absque principio coeperint videre Deum.

¶ Ad hoc dicitur, qd uisio beata, de qua est sermo, qua ange- li uident Deum, po- test iudicari, seu con- siderari dupliciter. Vno modo, secun- dum se, hoc est, secun- dum ratione sui or-

AD SEXTVM sic proceditur. **V**t qd inconuenienter opera- tio cōtemplationis distinguatur per tres motus, circula-rem, rectū, & obliquum. 4. c. de Diuini. nom. * Contemplatio enim tantum ad quietem pertinet, s̄m illud Sap. 8. Intrans in domū meā, cōquiescā cū illa: sed motus quieti opponit. nō ergo operationes cōtēplatiue vitæ per motus designari debēt. ¶ 2. Prax. Actio cōtēplatiua vitæ ad intellectum pertinet, s̄m quem homo cum angelis conuenit: sed in angelis aliter assignat Dionys. ¶ hos motus, q̄ in aīa. Dicit. n. motū circula-rem angeli esse s̄m illumi- nationes pulchri & boni. Motum autem circula-rem animæ s̄m plu- ra determinat, quorum primum est introitus animæ ab exteriori- bus ad seipsam. Secundū est quæ- dam conuolutio virtutum ipsius, per quam aīa liberatur ab errore, & ab exteriori occupatione. Tertium autē est vniō ad ea quæ supra se sunt. Similiter etiam differenter describit motum rectū vtriusq;. Nā rectū motū angeli dicit esse, s̄m quod procedit ad subiectōrū prouidentiam: motum autē rectū aīæ ponit in duobus. Primō quidē in hoc, qd progreditur ad ea quæ sunt circa ipsam. Secūdo autē in hoc, qd ab exterioribus ad sim- plices cōtēplationes eleuat. Sed & motū obliquū diuersimode in vtriusq; determinat. Nā obliquum motū in angelis assignat in hoc, qd prouidēdo minus hēntibus ma- nent in identitate circa Deū. Ob- liquum autē motum aīæ assignat ex eo, qd aīa illuminat diuinis cogitationibus rationaliter, & diffi- cile. Non ergo videntur conueniē- ter assignari operationes contem- plationis per modos prædictos. ¶ 3. Prax. Ricardus de S. Victore in lib. de cōtemplat. * ponit multas alias differēntias motuum ad si- militudinem volatiliū celi. quo- rum quædam nunc ad altiora se extollunt, nūc autē in inferiora de- merguntur, & hoc sæpius repe- reunt. Alia uerō dextrorsum, uel sinistrorsum diuertunt multoties. Quædā uerō mouētur in antero- ra, uel posteriora frequēter. Alia uerō quasi in gyrum vertūtur s̄m latiores, uel contra-ctiores circui-

Ftus. Quædam uerō quasi immobilitate suspēse in uno loco manent, ergo uidetur quod nō sint solum tres motus contemplationis. IN CONTRARIVM est auctoritas Dionysij. * RESPON. Dicendum, qd sicut dictum est supra, * operatio intellectus, in qua cōtemplatio essentia- liter consistit, motus est actus. scilicet quod motus est actus per se, ut Philo. dicit in 3. de anima. Quia uero per sensibilia in cogitatione intelligibilia deuenimus, operationes autem sensibiles si- ne motu non fiunt, inde est qd operationes intelligibiles quod motus quidam describuntur, & se- cundum similitudinem diuerso- rum motuum earum differentia assignatur. In motibus autem corporalibus perfectiores & pti- mi sunt locales, ut probatur in 8. phys. ¶ & ideo sub eorum simili- tudine potissime operationes in- telligibiles describuntur, quorum quidem sunt tres differentie. Nā quidam est circularis, s̄m quæ- quid mouetur uniformiter circa idem centrum. Alius autem est re- ctus, secundum quem aliquid pro- cedit ab uno in aliud. Tertius au- tem est obliquus, quasi composi- tus ex utroque: & ideo in opera- tionibus intelligibilibus id quod simpliciter hēt uniformitatem, attri- buitur motui circulari. Operatio autem intelligibilis, s̄m quæ pro- ceditur de uno in aliud, attribuitur motui recto. Operatio autem intelligibilis habens aliquid uni- formitatis simul cum procellu ad diuersa, attribuitur motui obliquo.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd motus corporales exteriores op- ponuntur quieti contemplationis, que intelligitur esse ab exte- rioribus occupationibus: sed motus intelligibilium operationum ad ipsam quietem contemplationis pertinent.

AD SECUNDVM dicendum, qd hō cōuenit in intellectu cum an- gelis in gñese uis intellectiua est multo altior in angelo, q̄ in homi- ne: & ideo alio mō oportet hos motus in hominibus, & in ange- lis assignare, s̄m quod diuersimode se habent ad uniformitatem. Intellectus. n. angeli habet cog- nitionem uniformē secundum diu- dum. Primō quidē, quia nō acquirit in- telligibilem ueritatem ex uarieta- te rerū cōpositarū. Secūdo, qd nō intelligit ueritatem intelligibi- lem discursiue, sed simplici intui- tu. Intellectus uerō aīæ a sensu-

Sap. 9. 179. ar. 1. ad 3. Et veri. q. 8. ar. 15. ad 3. & q. 10. ar. 8. ad 10. Et Dion. 4. lec. 7. cor. 2. 1. Et opus. 20. li. 3. ca. 2. & 3. Ca. 4. par. 1. a medio.

Ca. 4. de di- uin. nom. par. 1. par. 10 a medio.

Lib. 1. cap. 5.

in hoc gradu quantum ad propositum spectat, principaliter consideratur exclusio discursus: ideo author exemplariter declaravit hanc gradum in cogitatione complexa priorum principiorum, in qua est clara evidentia sine discursu. Post hos autem duos gradus, tertius ponitur, in quo ipsa contemplatio di-

vine veritatis consistit secundum illuminationem ad visionem, qua angeli vident Deum. Sed itam accedit hic dubium, quo pacto tertius hic gradus attribuitur vite contemplative hominis in vita, cum non possimus vitam ascendere, quam secundus gradus donet. Constat enim quod summum in contemplatione nostra gradum obtinet, cum anima expolitio quiddam ad simplicem quiddam intuentiam pervenit. Quamvis nec per hoc pertingere possit ad quiddam intelligendum aliquam substantiam se paratam, ut distate habes in 3. contra Gent. cap. 47.

Ad hoc dicitur, quod doctrina ista theologica est, nec sicut in puris naturalibus: sed de natura nostra ut perficitur gratia divina illuminationis, tractat. Et propterea licet naturaliter non possimus contemplando supra secundum gradum ascendere, secundum tamen divini luminis participationem altius mens humana ascendit, non sine phantasmatibus tamen. Et sic motus circularis, hoc est, uniformis Dei contemplatio, cum contemplatione nostra saluatur. Potest & aliter dici, quod secundus gradus differat a tertio in hoc, quod obiectum secundum est quoddam quod simplex intelligibile, ad quod intendendum figur sine discursu aliquo: obiectum autem tertium est non quoddamque simplex intelligibile, sed solus Deus. Naturalis autem progressus est ascendere a quocumque intelligibili simplici ad Deum ipsum. Et sic tertius gradus ponitur superior secundo, sicut habens obiectum determinatum simplicissimum &c. respectu habentis obiectum indeterminate. Et hec responsio subtilior, & magis consona literę videtur: quoniam in secundo gradu indeterminate ponitur obiectum in tertio vero determinate. Oportet tamen huiusmodi contemplationem Dei divina illuminatione fulciri, alioquin similitudinis angelicę visionis expertus esset.

A In eodem articulo, in responsione ad tertium & secundum simul, dubium occurrit circa sufficientiam horum motuum contemplationis, quoniam pretermisus videtur motus, quo anima a magis intelligibilibus ad minus intelligibilia, seu sensibilia contemplando procedit, & tamen constat quod huiusmodi contemplatio recta est, & forte frequentior. Quod autem sit pretermisus motus iste, patet ex eo, quod nec est motus obliquus, quia nihil est hic divina informitatis: nec circularis, ut patet: nec rectus, quia rectus est a sensibilibus ad intelligibilia.

B Ad hoc dicitur, quod quia imperfecta in aliqua specie, seu genere reducuntur ad perfectum illius, ideo motus iste tamquam imperfectus in genere motus recti, reducitur ad motum rectum, & non est pretermisus, sed sub recto comprehenditur reduci. Motus enim rectus principaliter consistit in ascensu a sensibilibus ad intelligibilia, qui proprie motus est a perfectione. Secundario autem ad argumentum spectat regredi, quod minoris perfectionis videtur, ut sic, ut in calce literę patet, cum contemplatio discursiva communis sit motui obliquo, & recto. Sed in obliquo habet pro ratione, & principio divinam illuminationem, in recto autem soli rationi naturali innititur.

C In eodem articulo, in responsione ad tertium & secundum simul, dubium occurrit circa sufficientiam horum motuum contemplationis, quoniam pretermisus videtur motus, quo anima a magis intelligibilibus ad minus intelligibilia, seu sensibilia contemplando procedit, & tamen constat quod huiusmodi contemplatio recta est, & forte frequentior. Quod autem sit pretermisus motus iste, patet ex eo, quod nec est motus obliquus, quia nihil est hic divina informitatis: nec circularis, ut patet: nec rectus, quia rectus est a sensibilibus ad intelligibilia.

D Ad hoc dicitur, quod quia imperfecta in aliqua specie, seu genere reducuntur ad perfectum illius, ideo motus iste tamquam imperfectus in genere motus recti, reducitur ad motum rectum, & non est pretermisus, sed sub recto comprehenditur reduci. Motus enim rectus principaliter consistit in ascensu a sensibilibus ad intelligibilia, qui proprie motus est a perfectione. Secundario autem ad argumentum spectat regredi, quod minoris perfectionis videtur, ut sic, ut in calce literę patet, cum contemplatio discursiva communis sit motui obliquo, & recto. Sed in obliquo habet pro ratione, & principio divinam illuminationem, in recto autem soli rationi naturali innititur.

E AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur quod contemplatio delectationem non habeat. Delectatio enim ad vim appetitivam pertinet: sed contemplatio principaliter consistit in intellectu. ergo videtur quod delectatio non pertinet ad contemplationem.

¶ 2. Præterea. Omnis cōtentio & mitrat contemplativam delectationem. Videmus enim tales præferre contemplationem delectationibus tam venereorum, quam cibi & potus, & reliquorum bonorum mundi, puta, glorię, dignitatum &c. Quod ex eorum affectu proculdubio procedit.

¶ In responsione ad primū eiusdem articuli, circa illa verba, Et hec est ultima perfectio vite contemplative, ut scilicet non solum di-

Secunda secundę S. Tho. III 3 una

In sol. ad 2.

Locis in argum. 1. & 2. citatis.

Super Questionis centesima octogesima articulum septimum.

In artic. 7. eiusdem quæst. in corpore articuli adverte, quod cum dicitur, quod delectatio contemplationis excedit omnem humanam delectationem, intelligitur non solum secundum se, sed etiam quod ad nos ex parte anime habentis habitum contemplative charitatis.

Et signum eius est, quod talis tolerat quę cumque contraria delectationibus corporalibus, & sensibilibus, potius quam amittat contemplativam delectationem.

Videmus enim tales præferre contemplationem delectationibus tam venereorum, quam cibi & potus, & reliquorum bonorum mundi, puta, glorię, dignitatum &c. Quod ex eorum affectu proculdubio procedit.

¶ In responsione ad primū eiusdem articuli, circa illa verba, Et hec est ultima perfectio vite contemplative, ut scilicet non solum di-

Secunda secundę S. Tho. III 3 una